

Навчальна програма з позашкільної освіти
«МУЗИЧНА АБЕТКА»
(початковий рівень)
1 рік навчання

*«Схвалено науково-методичною комісією з позашкільної освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України» (протокол №2 від 29.06.2017)
(лист ІМЗО від 18.07.2017 № 21.1/12-Г-406)*

Автори:

*Лисак Г. Г. – керівник гуртка, методист
Сумського обласного центру позашкільної
освіти та роботи з талановитою
молоддю;*

*Скоробагатько Л. О. – завідувач відділом
Сумського обласного центру позашкільної
освіти та роботи з талановитою
молоддю;*

*Шевчук А. С. – доцент, кандидат
педагогічних наук, хореограф.*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Музичне виховання дітей є важливим засобом їхнього гармонійного розвитку. Навчання музики формує емоційну сферу дитини, стимулює пізнавальну активність, розвиває загальну музикальність, творчі здібності. Педагогічний процес у позашкільному навчальному закладі забезпечує розв'язання зазначених завдань. Підвищення якості педагогічної роботи з творчого розвитку дітей у дошкільному віці є актуальною проблемою, рішення якої залежить від програмного забезпечення гуртків, шкіл, студій, інших творчих об'єднань.

На таких засадах розроблено навчальну програму «Музична абетка», яка реалізується в гуртках художньо-естетичного напрямку та спрямована на вихованців віком 5-6 років. Кількісний склад гуртка – 15-20 осіб.

Зміст програми «Музична абетка» розроблено відповідно до Законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», Положення про позашкільний навчальний заклад. У програмі визначені зміст музичної діяльності, обсяг знань, умінь і навичок дітей, вимоги до музичної компетентності згідно Базового компоненту дошкільної освіти (нова редакція), затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22.05.2012. № 615.

Навчальна програма розроблена на основі особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів і ґрунтується на принципах науковості, систематичності, послідовності, поступовості, урахування вікових особливостей та індивідуального підходу, розвивального навчання. У змісті програми визначено обладнання для діяльності гуртка, за допомогою якого створюються сприятливі умови для творчо-естетичного розвитку дітей під час музичних занять.

Основною метою програми є творчий розвиток вихованців, збагачення їхнього емоційно-естетичного і зокрема музичного досвіду під час музично-практичної діяльності.

Згідно з поставленою метою визначені основні завдання музичної діяльності вихованців:

– ознайомлення дітей з елементарними музичними поняттями, засобами музичної виразності, формування емоційно-пізнавального інтересу до музичного мистецтва, розвиток пізнавальної сфери та активності;

– розвиток загальної музикальності, основних музичних здібностей (емоційний відгук на музику, музичний слух, чуття ритму, музична уява, музична пам'ять), координації між слухом і голосом, вокально-технічних навичок, умінь ритмічно рухатися;

– формування емоційної чутливості, цілісності та диференційованості сприймання музики, творчої активності та уяви, уміння відчувати засоби музичної виразності та самостійно відтворювати їх у співах, рухах, грі на дитячих музичних інструментах;

– збагачення музичного, емоційно-естетичного та соціального досвіду дітей, культури спілкування, виховання емоційно-позитивного ставлення до духовних цінностей свого народу, культурних звичок і етики спілкування під час сприйняття мистецтва;

– формування у вихованців гуртка пізнавальної, практичної, творчої, соціальної компетентності.

Музичний розвиток дитини з використанням ігрової діяльності – основний підхід до проведення музичних занять з дітьми. У грі діти задовольняють свої потреби в активній діяльності загалом та у музичній зокрема під час сприйняття музики, співів, музичних рухів, грі на музичних інструментах.

Навчальна програма передбачає один рік навчання:

1 рік навчання - початковий рівень - 2 години на тиждень (72 години на рік).

Основною формою навчально-виховного процесу є комплексні, комбіновані, інтегровані, тематичні, домінуючі заняття із використанням інформативно-пізнавальної, музичної, ігрової, рухової діяльності.

Перевірка рівня засвоєння навчального матеріалу вихованцями відбувається під час проведення відкритих занять (двічі на рік), участі дітей у святах, концертах.

Початковий рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
	Вступ	1	2	3
	Основи музичної грамотності	4	8	12
	Сприймання музики	7	12	19
	Співи	3	15	18
	Музично-рухові та музично-дидактичні ігри	3	9	12
	Музично-театралізовані виховні масові заходи	-	6	6
	Підсумок	-	2	2
	Разом	18	54	72

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення вихованців із діяльністю гуртка «Музичний калейдоскоп», вимогами техніки безпеки під час занять.

Практична частина. Ігрова програма «Подорож країною Музики». Виявлення індивідуальних особливостей музичних здібностей вихованців.

2. Основи музичної грамоти (12 год.)

Теоретична частина. Мелодія, регістри, тембри, лад. Основні лади (мажор, мінор). Звуки різні за висотою. Динамічні відтінки музики. Темп музики. Ритм і пульс у музиці. Форма музичного твору (фрази, музичні речення, період, частини; вступ, закінчення). Музичні жанри (пісня, танець, марш). Засоби музичної виразності, що створюють характер музики.

Практична частина. Розрізнення звуків за висотою. Визначення на слух музичного регістру, напрямку руху мелодії, темпу, форми, жанру твору тощо. Визначення характеру музики і окремих засобів виразності. Спів музичних вправ, виконання музично-рухових завдань.

3. Сприймання музики (19 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з емоційним змістом музичних творів. Характер твору і засоби музичної виразності. Вплив музичного твору на емоції та почуття. Ознайомлення з дитячими музичними інструментами (металофон, ксилофон, брязкальце, трикутник, дзвіночки, бубон, барабан, фортепіано, рояль, баян, акордеон, бандура, скрипка, балалайка, труба тощо), їхніми властивостями. Тембри інструментів і голосів. Класифікація голосів (жіночий, чоловічий, дитячий). Хор. Оркестр.

Творча спадщина вітчизняних і зарубіжних композиторів (М. Вериківський, М. Глінка, Д. Кабалевський, В. Косенко, Г. Левкодимов, М. Лисенко, В. Моцарт, М. Мусоргський, С. Прокоф'єв, Л. Ревуцький, М. Римський-Корсаков, А. Руббах, П. Чайковський, Д. Шостакович та інші).

Практична частина. Орієнтовні твори для слухання та сприймання: «Колискова», В. Моцарт, М. Познанська; «Котику сіренький», М. Вериківський; «Козачок», «Гопак», укр. нар. танці; «Полька», М. Глінка; «Ведмідь», Г. Левкодимов; «Горобчик», А. Руббах; «Клоуни», Д. Кабалевський; «Хвороба ляльки», «Нова лялька», «Дитячий альбом» П. Чайковський; «Похідний марш», «Вальс», Д. Кабалевський; «Карусель», Г. Левкодимов; фрагменти з опери «Зима і весна», М. Лисенко; «Картинки з виставки», М. Мусоргський; «Дощик», В. Косенко; «Колискова» з опери «Казка про царя Султана», М. Римський-Корсаков; «Ходить місяць над лугами», С. Прокоф'єв; «Шарманка», Д. Шостакович; музичні твори за вибором педагога.

4. Спів (18 год.)

Теоретична частина. Розвиток координації між слухом і голосом, розвиток вокально-технічних навичок (інтонування, дикція, дихання, ансамбль, стрій). Спів разом із педагогом, із музичним супроводом без допомоги дорослого. Спів хором, групою, соло.

Практична частина. Розвивати слух і дитячі голоси, виконуючи орієнтовний репертуар співаночок («Дрібнички», обр. Я. Степового; «На зеленому лузі», обр. М. Йорданського; «Колискова», О. Тилічєєва; «Зозуленька», Ю. Михайленко; «Труби, Грицю, в рукавицю», В. Верховинець; «Зроби коло», Г. Левкодимов; «Коляд, коляд, колядниця», українська народна колядка; твори за вибором педагога); орієнтовний репертуар пісень («Наша щедра осінь», Ю. Михайленко, М. Познанська; «Танцювала риба з раком», Б. Вахнянин, В. Щурата; «Ходить з пензликом осінь», В. Кленц, М. Ведмедєря; «Яблучка», Т. Шутенко, Л. Рева; «Дружать діти на землі», Д. Львов-Компанієць; «Гриць та мороз», Т. Димань, П. Мостовий; «Дід Мороз», І. Островерхий, М. Підгірянка; «Ялинка», Н. Вересокіна; «Пісенька про маму», А. Філіпенко, Т. Волгіна; «Ми з татом», К. Мясков, Л. Рева; «Пісенька про бабусю», А. Філіпенко, Т. Волгіна; «Будемо козаками», В. Ізотов, А. Загрудний). Вчити співати пісні за вибором педагога з урахуванням особливостей розвитку вокально-технічних умінь і навичок вихованців.

5. Музично-рухові та музично-дидактичні ігри (12 год.)

Теоретична частина. Сприймання, відображення музичних образів, узгодження рухів із характером музичного твору. Закріплення основних засобів музичної виразності: висота звуку, ритм, тембр, динаміка, тривалість. Розвиток чуття ритму, ритмічної виразності, художньо-творчих здібностей дітей.

Практична частина. Розвивати загальну музикальність, ритмічність, виразність, виконуючи музично-дидактичні та музично-рухові ігри: «Туки-тук», муз. Ю. Рожавської, сл. Н. Забіли; «Сурми», «Луна», «Сходинки», «Хто співає», «Чий це марш», «Птахи»; «Два барабани», «Кулачки й долоньки», муз. О. Тилічєєвої, сл. Ю. Островського; «Ладки із Васильком», сл. нар. пісні «Ладки, ладки», муз. В. Верховинця, розробка А. Шевчук; «Вигадливі чобіточка», на укр. нар. мел. «Полька», обр. М. Різоля, розробка А. Шевчук; «Шум», укр. нар. пісня, обр. М. Різоля, розробка А. Шевчук; ігри на основі укр. нар. пісень «Печу, печу хлібчик», «Диби-диби», «Ой, Василю товаришу», «Куй, куй, ковалі», «Гойдалка», «Кіт і миші», «Ведмідь і діти», «Гоп-гоп», «Рій гуде», «Ой летіла зозуленька», «Іваночку, покинь схованочку» тощо.

6. Музично-театралізовані виховні масові заходи (6 год.)

Практична частина. Підготовка та участь у музично-театралізованих виховних масових заходах, під час яких вихованці демонструють отримані вокально-хореографічні, ігрові вміння та навички.

Орієнтовні заходи: Свято врожаю, Свято музики, Новорічний карнавал, День зимуючих птахів, Всесвітній день танцю, Вітаємо матусь, Казка в гості завітала, Випускний бал.

7. Підсумок (2 год.)

Відкрите заняття з дітьми для педагогів, батьків вихованців.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці повинні знати і розуміти:

поняття жанру, характеру музики, регістру, темпу, динаміки, мелодії, ладу, акомпанементу, форми, фрази;
назви музичних інструментів та голосів;

прізвища вітчизняних і зарубіжних композиторів, деякі їхні твори, назви прослуханих творів, прізвища авторів.

Вихованці повинні вміти та застосовувати:

впізнавати музичні твори за вступом чи супроводом;

визначати характер музичного твору;

розрізняти двочастинну та три частинну форми, впізнавати музичні фрази;

визначати на слух музичні інструменти за тембром звучання;

впізнавати на слух мажорний та мінорний лади;

розрізняти звуки за висотою;

передавати зміст музики рухами, мімікою відповідно до її характеру, вчасно реагувати на зміни динаміки, темпу, ритму;

співати в унісон, у межах свого діапазону, виразно виконувати 6-8 програмових пісень різного характеру.

Після одного року навчання у вихованців гуртка з музичної діяльності мають бути сформовані такі компетентності:

пізнавальна: елементарно тлумачать поняття «мелодія», «акомпанемент», «форма», «фраза», «динаміка», «тембр», «регістр»; знають музичні інструменти та тембри голосу; вміють визначити назву прослуханого твору та автора; знають прізвища деяких композиторів, кілька їхніх творів;

практична: упізнають музичні твори, фрази музичного твору; розрізняють звуки за висотою; розрізняють повторення, контрасти у музиці, двочастинну та три частинну форми, інструменти та голоси за тембром; емоційно виконують пісні різного характеру; передають зміст музики, її характер, темп, динаміку за допомогою рухів, міміки;

творча: підспівують і танцюють під музику; вигадують власні мелодії; беруть активну участь у підготовці до виховних масових заходів;

соціальна: уміють правильно поводитися в колективі, виявляють вольові якості, проявляють стійкий інтерес до музичного мистецтва, шанобливе ставлення до музичної національної спадщини України, інших народів світу.

Орієнтовний перелік обладнання для музичних занять: фортепіано (одне), музичний центр (один), дитячі музичні інструменти, мультимедійний проектор (один, за потребою), накопичувач USB Flash-drive (один), CD-диски із записами музики до програми, пюпітр для демонстраційного матеріалу, посібники, енциклопедії з музичного мистецтва, демонстраційний матеріал (портрети композиторів, сюжетні картинки, малюнки, картки).

ЛІТЕРАТУРА

Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Затверджений наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 615 від 22.05.2012р. // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 4–24.

Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі / А. Богуш, Н Лисенко — К., 2002. — 407 с.

Бондаренко Л. Ритміка і танець у 1-4 класах ЗОШ / Л. Бондаренко. – К.: Музична Україна, 1989. – 231 с.

- Долинна О. Екологічні виклики сьогодення: збережемо субкультуру дитини / Ольга Долинна, Олена Низковська // Дошкільне виховання. – 2014. – № 5. – С.5-8.
- Левченко Л. Л. Музичне джерельце. Зб. муз. творів: У 3-х вип. – Вип. 3. Ч. 1. / Л. Л. Левченко. – Х.: Веста: Вид. «Ранок», 2004. – 136 с.
- Левченко Л. Л. Музичне джерельце. Зб. муз. творів: У 3-х вип. – Вип. 3. Ч. 2. / Л. Л. Левченко. – Х.: Веста: Вид. «Ранок», 2004. – 120 с.
- Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» // Палітра педагога. – 2012. – №3. – С. 39.
- Програми для позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів: Художньо-естетичний напрям / упорядкув. О. В. Биковська, І. О. Василянська, О. О. Волкова та ін. – К.: Грамота, 2008. – Вип.1. – 100 с.
- Сапіга В. К. Українські народні свят та звичаї / В. К. Сапіга. – К.: Знання України, 1993. – 112 с.
- Шевчук А.С. Залучаємо дітей до музичної скарбниці / А. С. Шевчук // Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина». – 3-е вид., доопр. та доп. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 308-360.
- Шевчук А. С. Національні музичні символи України //Палітра педагога. – 2008. – № 4. – С. 3-5.
- Шевчук А. С. Новації в мистецькому вихованні дошкільників //Дятленко Н., Гончаренко А., Шевчук А. та ін. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ: Метод. посіб. /Н. Дятленко, А. Гончаренко, А. Шевчук та ін. – К.: Шк.. світ, 2010. – С. 43-66.
- Шевчук А.С. Художні проекти з 5-річними дітьми та їхніми батьками //Дошкільне виховання. – 2013. – № 8. – С. 11-17.